

Učiteljeva povratna informacija pri urah dodatne strokovne pomoči

Sonja SALAJKO

Osnovna šola Vide Pregarc

sonja.salajko@osvp.si

Izvleček

V prispevku predstavim nujnost in koristnost dajanja povratne informacije osebam, ki so udeležene v učnem procesu. Delo učitelja v veliki meri vključuje dajanje povratnih informacij o socialnem vedenju učencev in o njihovih učnih dosežkih. Za učenca predstavljajo enega izmed ključnih virov, ki jim omogoča izboljšanje njihovega vedenja in znanja, zato je pomembno, da jih učitelj posreduje čimprej in na način, da učenec s težavami to razume in lahko sledi zastavljenim ciljem. Zelo uporabna je povratna informacija s strani učenca učitelju, da lahko načrtuje različne strategije in tehnike pri dodatni strokovni pomoči. Pri svojem strokovnem delu z učenci s posebnimi potrebami dajem sprotne povratne informacije; ob vsaki nalogi, sklopu, preverjanju znanja; da ne pride do razvoja napačnih pojmov ali utrjevanja neustreznih vedenjskih vzorcev. Ugotovila sem, da so učenci s posebnimi potrebami potrebujejo in želijo povratne informacije, saj so sicer negotovi. Tako imajo občutek, da je učitelju mar zanje. Bolj razumejo, zakaj se učijo in kaj morajo še narediti, da bodo uspešni. Učitelj tako doseže, da je učenec motiviran in razvija odgovoren odnos do učenja.

Ključne besede: povratna informacija, nameni učenja, samovrednotenje, motiviranost, dialog

Teacher's Feedback to Students With Special Education Needs

The paper discusses the necessity and usefulness of feedback in the learning process. To a large extent, a teacher's work involves giving feedback on the social behavior of pupils and on their learning achievements. For pupils, it is one of the key resources to improve their behavior and learning outcomes.

It is important the teacher provides feedback as soon as possible and in an appropriate way. A pupil's feedback to the teacher is very valuable in order to plan various strategies and techniques for additional support. In my professional work with pupils with special needs, I give ongoing feedback to ensure that adequate concepts are developed and appropriate behaviour patterns are reinforced. In my experience pupils with special needs need and seek constant feedback. This gives them the feeling that the teacher cares about them, better understand why they are learning and what they need to do to be successful. The teacher thus ensures that the student is motivated and develops a responsible attitude towards learning.

Keywords: feedback, purpose of learning, self-evaluation, motivation, dialogue

1 Uvod

Že precej časa je v šolskem prostoru govora o formativnem spremljanju, z njim sem se v svoji pedagoški praksi srečala, ko sem bila kot učiteljica dodatne strokovne pomoči prisotna v razredu ob učencu s posebnimi potrebami. Prepričalo me je to, da so otroci pri takem načinu dela drug drugemu vir učenja, da imajo možnost soodločanja, s katerimi dokazi bodo izkazali svoje znanje. Učitelj pa učence podpira in nenehno ugotavlja njihov napredek, daje individualne povratne informacije in usmeritve za nadaljnje učenje. Pouk prilagaja izkazanim dosežkom in povratnim informacijam s strani učencev. Spraševala sem se, kako bi to obliko dela uvedla tudi v individualni pouk. Izrednega pomena je aktivna vloga učenca in sklepala sem, da bo motivacija za učenje večja. Nadgradila sem svojo dotedanjo pedagoško prakso in ustvarila okoliščine, ki bodo učencem s posebnimi potrebami omogočale samostojnejše učenje in pridobivanje trajnejšega znanja. Hkrati sem domnevala, da se bodo učenci bolj »odprli« in reflektirali svoje počutje, izrazili svoje težave. Imela sem tudi idejo, kako uporabiti formativno spremljanje na področju izboljšanja vedenjskih vzorcev učencev s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Dolgo časa je v pedagoški praksi veljalo, da je pri poučevanju in učenju ključnega pomena povratna informacija, ki jo učencu posreduje učitelj. Izkazalo se je, da so dosežki boljši, če se učenci

samovrednotijo, vrstniško vrednotijo in tudi oni sami podajo povratno informacijo učitelju.

Kot učiteljica dodatne strokovne pomoči sem si zadala izziv, da bom pri individualnem pouku raziskala ter predstavila, kako eden od elementov formativnega spremljanja t.j. dobra povratna informacija tudi pri individualnem pouku pogloblja spodbudno vključujoče okolje, dobro psihično in fizično počutje učenca, krepi odnos med mano in učencem s posebnimi potrebami ter vodi oz. usmerja učenca, kako nadaljevati z učenjem. Hkrati bo v predstavljenih praktičnih primerih razvidna povezanost povratne informacije z drugimi elementi formativnega spremljanja še posebej s samovrednotenjem in s kriteriji uspešnosti.

Kot učiteljica dodatne strokovne pomoči pri individualnem pouku vpeljujem nekatere elemente formativnega spremljanja. Tako poskrbim, da je učno okolje in vzdušje podporno, spodbudno, psihološko varno in sproščeno, da učenci lahko povedo o svojih težavah. Učenje namreč ni le razumski, temveč tudi čustveni proces. Njegova učinkovitost je odvisna tudi od notranje in zunanje motivacije ter osmislitve učenja. V pouk vključujem zanimive aktivnosti in obravnavo učnih vsebin, v katerih učenci lahko poiščejo tudi osebni interes. Na ta način vzbujam naravno radovednost učencev, jih motiviram in aktiviram. Izrednega pomena pa je medsebojni odnos med učiteljem in učencem, ki se s takim načinom dela ves čas razvija in pogloblja. Učenec se uči odkrite in primerne komunikacije ter tudi osebnostno raste.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Kaj je povratna informacija?

Povratna informacija je eden od petih ključnih elementov formativnega spremljanja. Prisotna je v vseh fazah učnega procesa. Učitelj daje učencem sprotne povratne informacije o njihovem učenju in dosežkih. Te naj bi učence vzpodbujale, da vztrajajo pri učenju. Pomembno je, da si učenci izmenjajo povratne informacije tudi med seboj. Najpomembnejše pa so tiste, ki pridejo s strani učencev in so namenjene učiteljem. Učitelj načrtno pridobiva povratne informacije

učencev in jih upošteva pri načrtovanju pouka. Prav tako med procesom s povratno informacijo učenca večkrat usmeri in spodbuja v zastavljene namene učenja.

Povratna informacija izpolnjuje tri temeljne pogoje (Razdevšek Pučko, 2004):

1. učencu pove, do kod je prišel in katere stopnje znanja je že dosegel;
2. spodbudi ga k iskanju pomanjkljivosti;
3. ponudi mu možnost in pot za njihovo odpravljanje.

Proces učenja poteka v več fazah: pred učenjem, med učenjem in po njem. Najprej učenec oblikuje namene in kriterije učenja, na katere se kasneje med učenjem vrača. Ključna pa je povratna informacija, ki je pogoj za uspešno učenje v vseh njegovih fazah. Sproža kakovosten dialog, s katerim ima vsak učenec možnost doseči cilje, ki si jih je zastavil. Spodbuja učenca, da se stalno sprašuje, kje je v določenem trenutku na svoji poti do cilja in kaj mora še narediti oz. kaj se mora še naučiti, da bo dosegel željeni učni uspeh.

Terry Crooks (2001) meni, da ima največji motivacijski učinek povratna informacija, če je osredotočena na:

- kvalitete učenčevega dela in ne primerjave z ostalimi;
- natančne nasvete, kako lahko svoje delo še izboljša;
- izboljšave, ki jih je naredil glede na predhodne izdelke (delo).

2.2 Kakšna naj bo povratna informacija?

Povratna informacija mora biti naravnana na posameznega učenca in podana na pravi način. Poudarek naj bo na učenju in napredovanju učencev. Tako bodo učenci bolj motivirani za izboljšanje svojih učnih rezultatov. Povratne informacije tudi usmerjajo učenčevo samoregulacijo in jih spodbujajo k prevzemanju odgovornosti za lastno učenje.

Povratna informacija ima v posameznih stopnjah učnega procesa vedno določeno vlogo. V uvodnem delu je ključno, da učenca motivira za učenje in usmerja medsebojno informiranje o njegovih močnih in šibkih področjih pri določenem izzivu. Kakovostna povratna

informacija vpliva na motivacijo učenca za učenje in posledično na njegov učni uspeh. Uspešna povratna informacija omogoča učitelju, da ni usmerjen le v učne cilje in naloge, temveč z večsmerno komunikacijo v razredu uravnava učne pristope in izbira učne vire.

Raziskave Centra za raziskovanje in inovacije na področju izobraževanja (CERI, 2005) so pokazale, da povratna informacija spodbuja učenje, kadar ima naslednje značilnosti:

- je pravočasna in primerno pogosta: v začetku procesa učenja, še posebej, ko učenec naleti na prve ovire, je najprimernejša takojšnja povratna informacija učitelja. Prav tako to velja za manj zahtevne naloge. Za bolj zahtevne naloge velja, sploh pri bolj samostojnih in uspešnih učencih, da je bolje s povratno informacijo počakati do konca reševanja nalog, da učenca ne zmotimo med razmišljanjem. Način podajanja povratne informacije je vsekakor pomembnejši od pogostosti.
- je razumljiva, jasna, povezana z nameni učenja in kriteriji uspešnosti: zelo pomembno je, da učenec razume namen učenja, da si postavi kriterije uspešnosti, kajti potem lahko razume tudi učiteljevo ali vrtnikovo povratno informacijo. Le-ta spodbuja učenčev samorefleksijo in samovrednotenje dosežkov. To pripomore k razvijanju dolgoročnih ciljev učenja in kompetenc. Pomembno je, kako je ubesedena, da učenec lahko upošteva predlog, kako uspešneje nadaljevati z učenjem.
- je konkretna, specifična in uporabna: nanaša se na konkretno učenčev delo ali izdelek. Učenca naj vodi do idej in poti, kako izboljšati svoje znanje, doseči boljše rezultate, napredovati na področju samoregulacije, čustvene inteligence in zrelosti. Vsebovati mora napotek, kaj konkretno naj stori učenec. Če učenec sporočimo svoja opažanja oz. dejstva, ki so povezana s kriteriji uspešnosti, je to zanje najbolj uporabno.
- vsebuje predlog, kako izboljšati dosežek oz. izdelek: učenca usmeri v razmislek, kaj mora izboljšati, zakaj in kako naj to stori. Učenec mora videti razkorak med svojim trenutnim znanjem in namenom učenja. Pogosto sam najde poti do izboljšav. Zelo mu pomaga učiteljev komentar ali tudi komentarji sošolcev.

Clark (2003) predlaga tri strategije, ki upoštevajo različne stile učencev:

- a) opomnik (primerno za uspešnejše učence);
- b) usmerjanje za učence, ki potrebujejo malo več podpore (npr. dodatna vprašanja);
- c) primer ali namig (še posebej primerno za učence z učnimi težavami).

Kakovosten individualni pouk lahko ravno tako kot pouk v razredu vključuje večsmerno povratno informacijo:

- od učitelja k učencu,
- od učenca k učencu,
- od učenca k učitelju: učitelju pomaga ugotavljati učenčeve potrebe in na podlagi teh načrtovati pouk (Younker, 2003).

2.3 Kakovost in pomen dobre povratne informacije

Iz lastne pedagoške prakse lahko povzamem, da kakovostne povratne informacije izboljšajo učenje. Nasvet za izboljšanje učenja spodbuja učenca, da se uči še naprej. Učenci, ki dobijo samo ocene ali pa nagrade, napredujejo počasneje. Najmanj so učinkovite, ko se osredotočajo na učenčevo osebnost, najbolj pa, ko vsebujejo zastavljanje ciljev pri nalogah, npr. Kako bom...? (William, 2011).

Z uvajanjem nekaterih elementov formativnega spremljanja, predvsem pa z medsebojno, pogosto in sprotno povratno informacijo, sem spoznala, da v učnem procesu pridobimo tako učenci kot tudi učitelji. Učenec s kakovostno povratno informacijo dobiva informacije, kako napreduje. Le-te ga usmerjajo, kako se učiti naprej. Na ta način lahko odpravi pomanjkljivosti svojega učenja, spremeni način učenja, se na novo zorganizira, poišče pomoč ... Pomaga mu pri samovrednotenju svojih dosežkov, da preverja, če je dosegel zastavljene kriterije uspešnosti. Pomeni mu priložnost za sodelovanje in kakovosten dialog z učiteljem in sošolci. Izboljša tudi svojo samopodobo, saj je le ta povezna z doživljanjem uspeha. Učitelj pa ugotavlja učenčeve potrebe in na podlagi teh načrtuje pouk. Učenci so bolj zavzeti in motivirani, zato je lažje poučevati. Dobiva kakovostne

informacije, ki jih lahko posreduje staršem. Dobi tudi uvid v različne učne strategije in stile učencev.

Ugotovila sem, da mi ta način dela omogoča večjo urejenost, preglednost in učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela pri urah dodatne strokovne pomoči. Želela sem osmisliti učenčev trud za uspeh. Za učence s težavami je to še toliko bolj pomembno, saj pogosto doživljajo neuspeh. Poseben izziv so otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami, ki jih je težje pripraviti k sodelovanju, saj imajo slabo samopodobo in težko prevzemajo odgovornost za svoje vedenje. Pogosto so čustvene in vedenjske težave sekundarne in se razvijejo kot posledica učnih težav. Rogič Ožek idr. (2017) ugotavljajo, da je pri delu s temi otroki pomembno, kako otrok razume sebe, druge in svet ter kaj mu je pomembno, saj je to ključ do oblikovanja učinkovite povratne informacije. Zato je zelo pomemben tudi način podajanja povratne informacije.

3 Podajanje povratne informacije pri konkretnem delu z učenci s posebnimi potrebami

Pri dodatni strokovni pomoči je izrednega pomena zgrajen medosebni odnos z učencem s posebnimi potrebami. Ta odnos mora biti pristen in pozitiven. Tako pohvala kot kritika sta učinkovitejši, če je temu tako. Izpostavimo učenčevo prizadevanje, stopnjo napredka, vedenje ipd. ne pa njegove osebnosti. Le tako lahko učenec s posebnimi potrebami sprejme učiteljevo povratno informacijo kot dobronamerno in ne doživlja ob tem stiske. Nujno je, da učitelj preverja, ali je njegova povratna informacija dosegla namen in ali je bila pravilno razumljena. Če ima učitelj z učencem dober odnos, mu prisluhne in pomaga na najboljši možen način. Nekateri učenci s posebnimi potrebami lahko večkrat dobivajo negativne ocene, ki slabo vplivajo na njihovo samopodobo, motivacijo za nadaljnje učenje in medsebojne odnose s sošolci ter učiteljem. Učenec s posebnimi potrebami mora čutiti podporen odnos učitelja, ker mu predstavlja varno in spodbudno učno okolje, občutek sprejetosti, čustveno stabilnost, motivacijo za dosežke, kar so pogoji za uspešno učenje.

S primeri fotografij zapisov, izdelkov in pripomočkov sem prikazala svoj način podajanja povratnih informacij pri urah dodatne strokovne pomoči. Med drugim s povratnimi informacijami želim učenecem nakazati tudi to, kako si lahko pomagajo sami in na koga se lahko obrnejo po pomoč. Precej učencev s posebnimi potrebami, ki jim nudim pomoč, ima težave na področju slovenskega jezika. Nekateri prihajajo iz okolja, kjer govorijo dva jezika, imajo drugačne kulturne navade in tudi nekatere vrednote. Pri teh je še posebej treba preverjati ne le razumevanje vsebin pri pouku, temveč tudi razumevanje podanih povratnih informacij. Pri učencih, ki upoštevajo priporočila glede načinov učenja (fiziološki in psihološki pogoji, metoda 5 P-jev), se pojavi oz. poglobi zaupanje, da zmorejo, in upanje, da bodo napredovali, posledično pa večja motiviranost za učenje.

Učiteljeve povratne informacije pa so vsekakor pomembne tudi kot informacije za posredovanje staršem. Tudi v tem primeru je zaželen kakovosten dialog med učiteljem in starši, ki naj bi bili usklajeni; oboji namreč delamo v otrokovo največjo korist. Nekateri starši pa težko sprejemajo predvsem povratne informacije o slabših učnih dosežkih in zgodi se tudi, da se dialog prekine. V takem primeru je to za otroka slabo in ni vzpodbudno. Lahko vpliva na odnos med obema. Učenci s posebnimi potrebami imajo odločbo o usmerjanju z razlogom, ker imajo primanjkljaje, motnje ali ovire, ki jim otežujejo proces učenja. Posledično imajo lahko pomanjkljivo znanje. Ob rednih vajah in vzpodbudah praviloma učenci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v vzgojno-izobraževalni program z enakovrednem izobrazbenem standardom, napredujejo. Pomemben dejavnik za uspeh pa je omogočen podaljšan čas pri učenju, preverjanju in ocenjevanju znanja in nekatere druge prilagoditve, ki so določene glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev.

Predstavila bom nekaj primerov povratnih informacij učencev s posebnimi potrebami od 5. do 9. razreda z različnimi primanjkljaji, ovirami ali motnjami. Med učenci so razlike v sposobnostih in razvitih veščinah, prav tako tudi v razumevanju povratne informacije. Predstavljene so različne vrste povratnih informacij, tudi učenčeva povratna informacija o kakovosti povratnih informacij učiteljice

dodatne strokovne pomoči. V povratni formaciji, ki jo podam učencu, ga usmerim na samokorekcijo in da poišče vzroke svojih napak. Povratne informacije, ki so v prispevku predstavljene na Slikah od 1 do 9 so podane pisno, pogosto pa jih pri dodatni strokovni pomoči podajam ustno v pogovoru z učencem.

učenec 9. r, PPPU

FS v praksi

S tem orodjem učitelj preveri, kako kakovostne povratne informacije daje svojim učencem.

Kaj učenci menijo o kakovosti mojih povratnih informacij

	Se popolnoma strinjam	Se strinjam	Se deloma strinjam	Se sploh ne strinjam
Moji komentarji o vaših dosežkih so jasni in razumljivi.		X		
V moji povratni informaciji pridobite vse potrebne informacije o tem, kje ste na poti za dosego namenov učenja in kako jih doseči.	X			
Uporabljam besede, ki jih razumete.	X			
Jasno opišem, kar ste že dosegli.		X		
Komentarje podajam tako, da vas spodbujajo k učenju.	X			

Slika 1. Kaj učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (9. r) meni o učiteljevi povratni informaciji.

učenka LGJ, 8. r

Delovni list učitelju pomaga,
da vidi učenje skozi oči
učenca ...

Povratna informacija učitelju o mojem delu in kaj o tem meni on

Povratna informacija, ki prihaja od učenca k učitelju, ima največji učinek na učenje in učne dosežke (Hattie, 2009).

Kaj mi gre dobro? Angleščina mi gre dobro ~~(pa)~~ ustno, pisno pa ne. Matematika mi gre ustno boljše kot pa pisno ker lahko glasno razlagam sebi pa učitelji.
Kje še imam težave? ~~Matematika~~ Pri Fiziki, slovenscini in biologiji. Fizika ~~zato ker se mi zdi~~ ^{in slovenscina} zato ker ~~sem~~ je težko razumeti Biologija pa zato ker se je težko naučiti
Kako sem že napredoval? Napredovala sem pri matematiki ker mi gre ustno boljše ~~kot~~ od prejšnega leta.
Koliko se trudim, sem uspešen? Zadovoljen? Trudim se malo, če bi se več bi imela boljše ocene. Sem zadovoljena za nekatere ocene.
Na kaj sem ponosen? Ponosna sem na to kako razmišljam, za svoje ocena, kako bi se lahko drugače učila ⁱⁿ ~~svoga~~ moj cilji.
Kaj lahko še izboljšam? Svoj trud in učenje, zato ~~da~~ ^{dobim} boljše oc. Začela se prej učiti, čim več si zapomniš med poukom in bolj prepričana v svoje učenje, znanje in odgovore.
Povratna informacija učitelja: Dobro prepoznavam svoja močna in šibka področja. Več mi je da mi samokritična in se zaveš, da se moraš ~~se~~ ^{se} prej truditi za uspeh. ~~Želim, da to, kar mi napisala mi izboljšavam začneš~~ ^{čim prej} uresničevati. Zaupaj v svoje sposobnosti.

Vir: Renata Skodnik, OS Gustava Silha Velenje

Slika 2. Povratna informacija učitelju o lastnem uspehu – učenka z lažjimi govorno-jezikovnimi težavami (8. r).

učenec ŽGJ, 5. r

FS v praksi

Delovni list učitelju pomaga,
da vidi učenje skozi oči
učenca ...

Povratna informacija učitelju o mojem delu in kaj o tem meni on

Povratna informacija, ki prihaja od učenca k učitelju, ima največji učinek na učenje in učne dosežke (Hattie, 2009).

Kaj mi gre dobro?

Matematika, angleščina

Kje še imam težave?

slovenski jezik, besede, navodilo, pravopis

Kako sem že napredoval?

pri branju, da delam naloge, in se učim

Koliko se trudim, sem uspešen? Zadovoljen?

Da, da veliko besem, za dobre ocene, da se učim.

Na kaj sem ponosen?

na moje ocene, da ~~sem~~ ^{znan} veliko, da sem se naučil ^{more} ~~more~~ besede.

Kaj lahko še izboljšam?

slovenski jezik, besedni sklad, družilo zemljevid in hat na zemljevidu.

Povratna informacija učitelja:

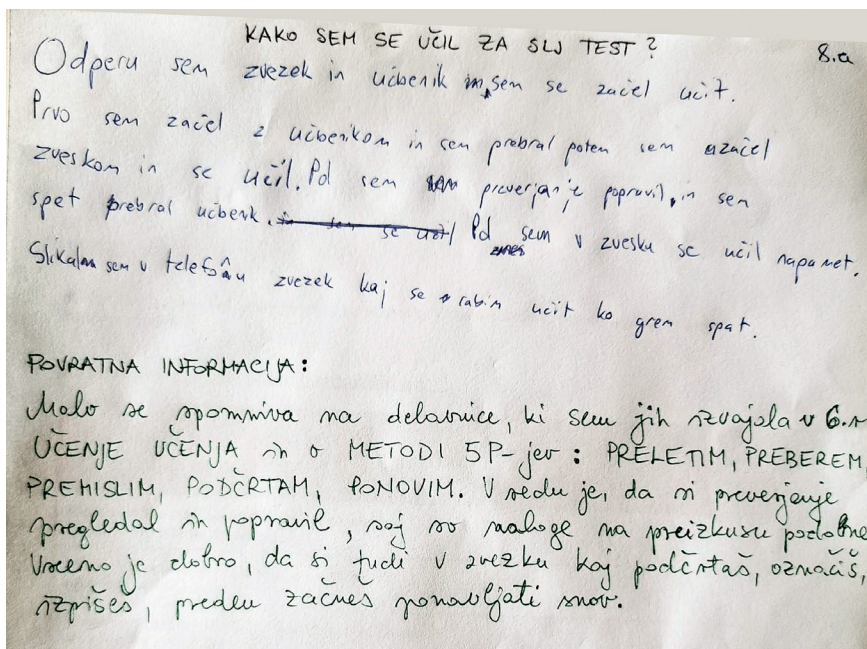
Z malo mojegga uvrstjanja si dobro prepoznal svoj napredek in pa težave, ki so še ostale. Dobro je, da se obrneš in se trudiš naprej. Svetujem ti, da se ne obremenjuješ toliko z ocenami, ampak je tvoje vodilo znanje.

Vir: Renata Skodnik, Gustava Siliha Velenje

! dodatna razlaga navodil

18

Slika 3. Povratna informacija učitelju o lastnem uspehu – učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (5. r).

Slika 4. Kako sem se pripravil na ocenjevanje znanja – učenec z zmernimi govorno-jezikovnimi motnjami (8. r).

učenec, 8. r

6.

Peter je rebel da bo kosreja nesel smeti. Ampak mama je
bila strojna Peter zdaj nesel smeti. Peter je to ponovno
Mama mu je rekla če neboj nesel smeti, nesmes gledat en teden
~~na~~ televizije. Peter je hitro vzel mečo in go smesel n smeti.
~~Peter~~ Peter se je sel potem hitro v grob n Sanyo.

~~Sklenil je~~

Sklenil je do ~~do~~ mama reče to naredi, zato ker se nima
smisla ~~delat~~ in ~~zapravljati~~ časa n prepri.

Imiselno si nadaljeval zgodbo in se držal teme.
Namesto samostalnika Peter lahko uporabiš zaimck,
da se ne ponavljaš. Prav tako ste že obravnavali
zapis pravega govora, če želiš dobesedno napisati
mamine besede. Prži se enega časa, v katerem pri-
povedujes npr. preteklega. Pazi tudi na rabo ustreznega
predloga s ali n.

Slika 5. Nadaljevanje zgodbe – učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (8. r).

učenec 9. r., PPPU

MOJA ODLOČITEV

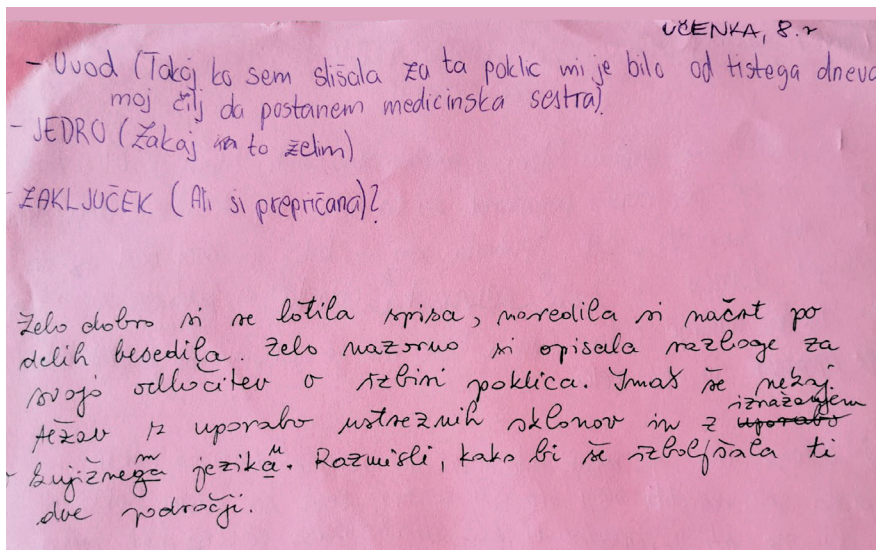
Žalraj sem se odločil za kuharja? ker že od malih nog serad ukvarjam z hrano ~~moj~~.

Izbral sem dr bom kuhar, ker me to zanima in ker je zelo iskran poklic nikoli neha lačen, ~~večinoma časa~~ bom na toplem in če bom dost dober kuhar bom lahko fotoval svet. Dobro plačilo in veliko znanih kuharjev je ^{zelo} uspešnih.

Žaradi tega ~~so~~ imam strast da ~~ku~~ postanem kuhar.

Iz trojega papirsa sklepam, da si se zdaj le odločil za poklic kuharja in da ste se o tem poklicu verjetno pogovorili s starši. Moj zapis je nicer poln naštevavanja, posredi so skromne, besedne zveze pa nenavadne in slabše razumljive. Raje izbiraj enostavne besedne zveze in oblikuj jasne in kratke povedi ter opiši, kaj ti je všeč pri tem poklicu.

Slika 6. Odločitev o poklicu – učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (9. r.).

Slika 7. Odločitev o poklicu – učenka z lažjimi govorno-jezikovnimi težavami (8. r).

KAJ DELA?

KAJ SE DOGAJA?

Preverjanje znanja

A) Glagolom določi časovno obliko, tj. sedanjik, preteklik ali prihodnjik.

GLAGOLI	ČASOVNA OBLIKA
se razkazuje	sed. ✓
je prejela	sed. pret. ✓
so se pričeli	preteklik ✓
zaostaja	Preteklik sed. ✓
sta	
bomo ukazali	
so bili	
obvozi	

Sedanjik prepoznaš po
sui besedi.
Beseda se sodi k glagolu
Pomagaj si s priročnikom
danes večerj
↓ ↓ jutri
sed. pret. prih.

B) Glagole v oklepaju postavi v prihodnjik. s pomočjo!

Rastline (oveneti) bodo že po nekaj dneh ~~biti~~ ovenele; nič čudnega, saj (biti)

bodo stalno brez vode in toplote. Z učenci (oditi) bomo jutri odšli

na izlet, kjer si (ogledati) bomo ogledali zanimivo razstavo.

C) Glagolom določi osebo in število.

GLAGOL	OSEBA	ŠTEVILO
pometam	1. ✓	ed. ✓
piševa	2. 1. ✓	dv. ✓
govorita	2. tudi 3. ✓	dv. ✓
iščete	3. ✓	mn. ✓
je		
odpotujejo		
so		
telefoniraš		

Pri določanju osebe si
pomagaj s tabelo osebnih
zaimkov. Dokončaj za DN!

Č) Naslednje glagole postavi v preteklik in tvori povedi.

kuham

kuhal sem

pečemo

sem pečeli pekli

mešava

sva mešala

Slika 8. Preverjanje znanja pri slovenščini – učenec s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (6. r).

ORGANIZACIJA UČENJA

USPEŠEN BOM, ko BOM...	TO BOM NAREDIL TAKO,		USPELO MI JE NI MI USPELO, KER...
	s pomočjo	brez pomoči	
se bom vedno učil		Poskrbim sam	
Sledim pouku in zapisujem snov.		Poskrbim sam	• bolj me toka • hit. niso razlage • Ne da se mi
Večeti moram, kaj se moram naučit.	Vprašam učitelja	si zapišem v beležko.	
navedim načrt učenja.	učiteljica dsp.		
Redno delam domače naloge..	učiteljica predmeta učiteljica dsp. inčevrtnica.		
vedno pomagam snov.		sam poskrbim	
čim prej si določim datum ustnega učenja		Sam povem učiteljici ali učitelju.	

Slika 9. Ček lista za učenje organizacije učenja pri učencu s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (6. r).

Izvajanje dodatne strokovne pomoči pogosto poteka individualno, zato sem z učencem v nenehni interakciji. Ta način dela mi omogoča podajati personalizirane povratne informacije v obliki dialoga, ki so konkretne in razumljive. Prepričana sem, da je vsem učencem s posebnimi potrebami moja povratna informacija o njihovem delu, trudu in znanju pokazala, da se je vredno truditi še naprej. Med nami je prisotna odprta in iskrena komunikacija. Učenci s posebnimi potrebami, ki jim nudim pomoč na področju premagovanja primanjkljajev, so izkazovali, da jim veliko pomeni, če jih učitelj strpno in potrpežljivo posluša, razume brez obsojanja, opazi njihov pogum, pa tudi svetuje, usmerja in spodbuja na poti učenja. Iz pogovorov sem sklepala, da si želijo pozitivno naravnane učitelja, ki se skupaj z njimi veseli njihovega uspeha. Vse to vpliva na njihovo notranjo motivacijo in povečuje zaupanje vase, kar okrepi njihovo samopodobo.

Pri načrtovanju dodatne strokovne pomoči pa so zelo pomembne učenčeve povratne informacije o mojem načinu poučevanja in uporabi različnih metod dela. Na ta način pridobim informacije o njegovih potrebah in potrditev o njegovem razumevanju dodatne razlage učnih vsebin. Tako tudi ugotovim ali je zanj določena učna strategija učinkovita in sproti prilagajam metode dela. Pri različnih učencih s posebnimi potrebami so namreč uspešne različne strategije. S pomočjo povratnih informacij od učenca izvem, ali zna realno presoditi svojo uspešnost, ali prepozna lasten napredek in težave pri učenju. Zelo pomemben dejavnik podore tem učencem je prilagodljivost učitelja dodatne strokovne pomoči in učiteljev, ki poučujejo učenca v razredu. V primeru neuspeha učenec potrebuje jasne informacije o tem, kaj mora storiti. Pomembno ga je spodbuditi k temu, da vztraja in preizkuša različne načine pridobivanja znanja.

4 Zaključek

Na splošno je povratna informacija dialog s seboj in z drugimi. Pri tem je potrebno medsebojno zaupanje. Je navezovanje drug na drugega za nadgrajevanje predznanja in izboljševanje obstoječega znanja. Učence sem postopoma uvajala v dajanje povratnih informacij: z zgleodom, s pogovorom o smislu povratne informacije in s primeri

kakovostne povratne informacije. Že po prvih korakih uvajanja elementov formativnega spremljanja v izvajanje dodatne strokovne pomoči sem zaznala pozitivne spremembe. Pozitivni učinki so se pokazali pri sprejemanju odgovornosti za lastno učenje in (ne)uspehe.

Pri pouku je zaželena dinamična večsmerna komunikacija. Povratne informacije, ki si jih učenci izmenjujemo med seboj, gradijo vsebino in odnos. Oboje vpliva na motivacijo in voljo, ta pa na učne cilje ter dinamiko medsebojnega prilagajanja. Povratna informacija v tem smislu utrjuje medsebojne zveze v miselni kontekst, ki skozi življenje postajajo vse bolj zanesljivejše in trajnejše. Dobre povratne informacije učencem pokažejo pot do izboljšanja učnih dosežkov. S preverjanjem razumevanja učnih vsebin učitelj lahko sproti ugotavlja, kako učenec napreduje in temu prilagaja pouk. Otroci za rast in razvoj potrebujejo pozitivno in spodbudno socialno okolje ter izkušnje.

Kadar učenci svoj neuspeh pripisujejo svojim nizkim sposobnostim, se učenju praviloma izogibajo. Zaradi strahu pred neuspehom, pripisujejo svoje morebitne uspehe zunanjim, spremenljivim dejavnikom, npr. sreči ali lahkim nalogam. Če med učnim procesom spoznavajo, da se s trudom in možnostjo izbire drugačnih učnih strategij izboljšujejo njihovi učni dosežki, postanejo pozitivno motivirani za učenje in šolsko delo. Zato je pomembno, da učitelj v povratni informaciji pohvali učenčev konstruktivni trud in dosežke.

Z uvajanjem elementov formativnega spremljanja v izvajanje dodatne strokovne pomoči sem začela razmišljati o ustreznosti in pogostosti svoje povratne informacije. S pridobljenimi dolgoletnimi izkušnjami sedaj skušam upoštevati vse značilnosti dobre povratne informacije in si na uri dodatne strokovne pomoči vedno vzamem čas zanjo. Z učencem se pogovorim o narejeni nalogi, o pisanju preverjanja ali preizkusa, pridobljeni ustni oceni, opravljeni govorni vaji, narejenem izdelku ipd. Pri tem si pomagam z zbirko orodij v podporo formativnemu spremljanju. Učenca usmerjam tudi k samovrednotenju. To je zmožnost realne presoje lastne uspešnosti in sestoji iz dveh korakov: učenec pregleda dokaze o doseganju namenov učenja, jih analizira in primerja s kriteriji uspešnosti. Učence pohvalim za tisto, kar so naredili dobro. Največkrat učencem s posebnimi

potrebami namignem, v kateri smeri naj nadaljujejo s svojim učenjem. Včasih jim postavim dodatna vprašanja, da sami razmislijo, kaj bi še lahko dodali, spremenili ali izboljšali. Na tako zastavljeni podlagi skupaj z učenci pregledamo ustreznost ali ponovno pripravimo kriterije uspešnosti. Raziskave (Black idr., 1998) kažejo, da so učenci, ki poznajo namene učenja in kriterije uspešnosti:

- bolje in dlje časa osredotočeni na delo,
- bolj motivirani in aktivni pri učenju ter
- bolj učinkoviti pri prevzemanju odgovornosti za svoje učenje.

Povratne informacije, podane v obliki pogovora, so pri urah dodatne strokovne pomoči bolj pogoste. Pogovor je ključen v procesu učenja. Povratna informacija je vse, kar učencu omogoči učenje: to so vprašanja, nasveti, podatki, spodbude; predvsem pa odgovori na učenčeva vprašanja. Povratna informacija odigra svojo vlogo, če ima učenec jasno oblikovano predstavo o namenu učenja, ki ga želi doseči. Takrat mu le-ta pove, ali je treba izboljšati obstoječe učenje, ali bi bilo dobro spremeniti način učenja, spremeniti učni stil, vložiti več truda ipd. Razna nagovarjanja k učenju, npr. *Daj, potrudi se malo, več se boš moral učiti!*, so običajno neučinkovita ali pa zaležejo za kratek čas. Od učitelja terjajo veliko energije, učenca pa silijo v obrambno vedenje. Prav tako povratna informacija ne sme biti splošna, vezana na učenčevo osebnost ali podana v obliki simbolov.

Zame kot strokovno delavko so izrednega pomena kolegialne hospitacije, kjer mi strokovne kolegice podajo povratno informacijo o tem, kaj delam dobro, če pritegnem učence in jim pomagam, zakaj mi prisluhnejo in se potrudijo. Zelo je pomembna izmenjava izkušenj med različnimi profili strokovnih delavk oz. izvajalk dodatne strokovne pomoči. Pomembno je delati na izboljševanju kakovosti učenja in kvalitete naučenega. Tudi učenci s posebnimi potrebami so aktivni soustvarjalci učnega procesa.

5 Literatura

Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. (2016). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Formativno spremljanje v podporo vsakemu učencu. (2017). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Formativno spremljanje kot podpora učencem s posebnimi potrebami. (2019). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vključujoča šola: priročnik za učitelje in strokovne delavce. (2017). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Formativno spremljanje. Dostopno prek: <https://formativno.si/formativno-spremljanje/ideje-za-fs/povratna-informacija/> (21. 11. 2023).